

1 maja 2021

100. rocznica wybuchu III powstania śląskiego

W nocy z 2 na 3 maja 1921 roku wybuchło III powstanie śląskie - ostatnie, najdłuższe i najkrwawsze ze śląskich zrywów, które doprowadziło do przyłączenia do Polski dużej części Górnego Śląska. Z okazji przypadającej w tym roku setnej rocznicy tego wydarzenia, naczelnik Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach dr Dorota Koczwańska-Kalita oraz wojewoda świętokrzyski Zbigniew Koniusz zapraszają 2 maja o godz. 12.00 na otwarcie plenerowej wystawy IPN „Powstania śląskie 1919-1921”, która prezentowana jest przed budynkiem Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach.

Wystawa przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Katowicach składa się z 15 paneli, prezentujących najważniejsze wydarzenia z lat 1918-1922 czyli okresu, w którym ważyły się losy regionu. Koniec I wojny światowej, pierwsze i drugie powstanie śląskie, plebiscyt górnośląski oraz poprzedzająca go kampania propagandowa,

trzecie powstanie śląskie, a w końcu podział regionu i przejęcie części Górnego Śląska przez administrację polską – to najważniejsze aspekty tej opowieści.

Po I wojnie światowej, na mocy traktatu wersalskiego, zdecydowano, że o przyszłości Górnego Śląska, znajdującego się do tej pory w granicach państwa niemieckiego, postanowi plebiscyt, w którym uprawnieni ku temu mieszkańcy regionu oddadzą głos za jego przynależnością do Niemiec lub do Polski. Na górnośląskim obszarze plebiscytowym rozpoczęła się kampania propagandowa prowadzona przez obie strony, mająca przekonać niezdecydowanych. Dramatyczny przebieg konfliktu o Górny Śląsk spowodował konieczność trzykrotnego zrywu zbrojnego.

Rok 1921 miał wreszcie przynieść rozstrzygnięcie polsko-niemieckich zmagania o przynależność państwową Górnego Śląska. Ta trwająca już niemal dwa lata rywalizacja odbywała się na różnych polach: dyplomatycznym, propagandowym oraz militarnym. Zgodnie z wolą zwycięzców I wojny światowej, wyrażoną w 1919 r. w traktacie wersalskim, decydujące miały być jednak wyniki plebiscytu. Pomimo narastającego napięcia, przeprowadzony 20 marca 1921 r. plebiscyt odbył się w spokojnej atmosferze, przy niemal stuprocentowej frekwencji. Już po kilku dniach znane były oficjalne wyniki, które jednoznacznie świadczyły o niemieckim zwycięstwie. Za przynależnością tych ziem do Niemiec głosowało 59,4 proc. głosujących, za włączeniem do Polski 40,3 proc. (707 605 głosów za Niemcami, 479 359 za Polską).

W tej trudnej sytuacji Wojciech Korfanty nie stracił jednak charakteryzującego go rezonu. Już 22 marca 1921 r. ogłosił polskie zwycięstwo, odwołując się do dość nieprecyzyjnego zapisu w traktacie wersalskim, sugerującego liczenie wyników plebiscytu gminami, a nie bezwzględną liczbą głosów. Przy takiej rachubie wynik był zdecydowanie korzystniejszy dla Polski. Ostateczna decyzja zależała jednak od przedstawicieli rządów mocarstw zachodnich. Obawiając się zapadnięcia niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia, strona polska podjęła decyzję o przystąpieniu do kolejnego powstania – wybuchło ono w nocy z 2 na 3 maja 1921 r.